

Valstybinė
kainų ir
energetikos
kontrolės
komisija

BIOKURO RINKOS STEBĖSENOS ATASKAITA UŽ 2016 M. I KETV.

Vilnius, 2016

Valstybinė kainų ir energetikos kontrolės komisija
Verkių g. 25C-1,
LT-08223 Vilnius
Tel. +370 5 213 5166
Faks. +370 5 213 5270
El. p. rastine@regula.lt
www.regula.lt

2016 m. rugpjūtis

Turinys

Įvadas	4
1. Biokuro prekyba energijos išteklių biržoje	6
2. Biokuro, naudojamo šilumos ir elektros gamybai, rinkos apžvalga	8
3. Geografinis pasiskirstymas	16
Išvados	18
Priedai	19

Ivadas

Lietuvoje biokuro rinka yra viena labiausiai besivystančių ūkio šakų, su kuria siejama šalies energetikos ateitis – energetinės nepriklausomybės užtikrinimas. Vienas iš pagrindinių uždavinių Lietuvos šilumos ūkio sektoriuje yra atsinaujinančių išteklių dalies naudojamo kuro balanse didinimas – didelę dalį šilumos gamybai Lietuvoje vartojamų importuojamų gamtinių dujų pakeisti vietiniu biokuru, todėl besivystančiai biokuro rinkai skiriama vis daugiau dėmesio. Vienas iš perspektyviausių atsinaujinančiųjų energijos šaltinių yra įvairių rūšių bioenergija, gaunama iš medienos (malkų, skiedrų, pjuvenų, briketų, miško ruošos bei medienos perdirbimo gamybos atliekų), šiaudų, biodujų, sąvartynų dujų. Didžiausia ir plačiausiai naudojama energijos išteklių rūšis – įvairių rūšių medienos kuras.

Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos (toliau – Komisija) duomenimis, 2016 m. I ketv. centralizuoto šilumos tiekimo įmonės (toliau – CŠTĮ) ir reguliuojami nepriklausomi šilumos gamintojai (toliau – NŠG) nupirko 136,9 tūkst. t_{ne} biokuro, t. y. 14,8 proc. daugiau nei per tą patį laikotarpį 2015 m. Nors biokuro poreikis, lyginant su 2015 m. tuo pačiu laikotarpiu, ženkliai išaugo, tačiau, dėl aukštesnės oro temperatūros, šilumos gamyboje naudojamo biokuro poreikis vis tiek buvo mažesnis nei tikėtasi, o biokuro pasiūla viršijo paklausą.

2016 m. I ketv. biokuro tiekimo rinkoje buvo stebimas nedidelis koncentracijos lygis (plačiau 9 psl.). Esant nedidelei biokuro tiekėjų koncentracijai naudą iš biokuro rinkos vystymosi gauna ne tik stambūs, bet ir smulkūs tiekėjai. 2016 m. I ketv., lyginant su 2015 m. I ketv., tiekėjų, užimančių mažiau nei 5 proc. rinkos, rinkos dalis padidėjo 9,0 proc. punkto. Didžiausias biokuro tiekėjas 97,3 proc. viso parduoto biokuro pardavė energijos išteklių biržoje ir 2016 m. I ketv. užėmė 10,75 proc. rinkos, kai palyginti 2015 m. tuo pačiu laikotarpiu, didžiausias biokuro tiekėjas užėmė 28,91 proc. rinkos.

Energijos išteklių rinkos įstatymas¹ įpareigoja CŠTĮ ir NŠG 2016 m. energijos išteklių biržoje įsigyti ne mažiau kaip 100 proc. šilumos ir (ar) elektros gamybai reikalingo biokuro. Priimant Energijos išteklių rinkos įstatymą buvo siekiama sudaryti sąlygas skaidriai ir konkurencingai aplinkai vykdyti energijos išteklių prekybą bei užtikrinti efektyvią kuro ir energijos, naudojamų šilumos ir elektros gamybai, pirkimų priežiūrą ir atsakomybės taikymą už tokių pirkimų tvarkos nesilaikymą.

2016 m. I ketv. energijos išteklių biržoje buvo sudaryta daugiausiai biokuro pirkimo–pardavimo sandorių vertinant nuo biokuro biržos veiklos pradžios, tačiau konkurencija tarp biokuro tiekėjų nebuvo didelė. 2016 m. I ketv. CŠTĮ ir reguliuojami NŠG energijos išteklių biržoje nupirko 87,8 proc. viso šilumos gamybai įsigyto biokuro kiekio. Komisijos duomenimis, 2016 m. I ketv. 59,3 proc. medienos kilmės biokuro buvo nupirkta už mažesnę nei vidutinę energijos išteklių biržos kainą (plačiau 16 psl.).

Vidutinė biokuro kaina perkant energijos išteklių biržoje 2016 m. I ketv. buvo 4,9 proc. didesnė lyginant su kaina, už kurią biokuras buvo perkamas dvišalių sutarčių pagrindu. Energijos išteklių biržoje ir

¹ Lietuvos Respublikos energijos išteklių rinkos įstatymo 19¹ str.1 dalis.

dvišalių sutarčių pagrindu pirktą biokuro kainų skirtumą sąlygojo teisės aktų reikalavimai, kuriuose numatyta, jog ūkio subjektai dvišalių sutarčių pagrindu biokurą gali įsigyti tokiu atveju, kai jo kaina yra daugiau nei 5 proc. mažesnė nei atitinkamos biokuro rūšies kaina biržoje (Kuro pirkimo taisyklės)². Biokuro kainų skirtumai Lietuvos regionuose 2016 m. I ketv. siekė kiek daugiau nei 36 Eur/t_{ne}, tai sąlygojo sezoniskumas, įmonių pasirinkta biokuro pirkimo strategija, pasiūlos ir paklausos balansas regionuose.

Komisija, vadovaudamasi Energijos išteklių rinkos įstatymo 8 straipsnio 8 ir 10 punktais, teikia biokuro rinkos stebėsenos ataskaitą už 2016 m. I ketv. Šioje ataskaitoje analizuojami Komisijos licencijuojamų CŠTĮ bei Komisijos reguliuojamų NŠG pagal dvišales sutartis ir energijos išteklių biržoje pirktą medienos kilmės biokuro (t_{ne} ir MWh), skirtą tik šilumos ar šilumos ir elektros energijos, pagamintos bendrame technologiniame cikle (toliau – Kogeneracinėse jėgainėse), gamybai duomenys. Biokuro ataskaitos tikslas – išanalizuoti konkurenciją biokuro rinkoje ir įvertinti pirktą biokuro kiekius ir kainas bei jų pokyčius.

² Įmonių, veikiančių energetikos srityje, energijos ar kuro, kurių reikia elektros ir šilumos energijai, gaminti pirkimų taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. kovo 3 d. nutarimu Nr. 277 (toliau – Taisyklės), 21.1.2 punktas.

1. Biokuro prekyba energijos išteklių biržoje

2016 m. I ketv. biokuro rinkoje veikė 44 CŠTĮ, 14 reguliuojamų NŠG, 134 Komisijos kuro duomenų surinkimo sistemoje deklaruoti biokuro tiekėjai, iš kurių 97 yra registruoti energijos išteklių biržoje. 2016 m. I ketv. energijos išteklių biržoje buvo registruoti 246 biržos dalyviai, iš jų 36 – CŠTĮ ir 9 – reguliuojami NŠG.

2016 m. I ketv. įvykdyta 1164 biokuro pirkimo–pardavimo sandoriai (218 – Vilniaus, 208 – Kauno, 135 – Marijampolės, 130 – Alytaus, 125 – Klaipėdos, 109 – Šiaulių, 101 – Panevėžio, 92 – Telšių, 25 – Tauragės, 17 – Utenos ir 4 – Kuršių nerijos prekybos zonoje). Iš viso suprekiauta 95 992 t_{ne} biokuro už 13,963 mln. Eur³. 2016 m. I ketv., palyginti su ankstesniais periodais, biokuro biržoje buvo sudaryta daugiausiai (1164) sandorių. Vertinant energijos išteklių biržoje pirktą biokuro kainą pagal sudarytų sandorių trukmę, matyti, kad vidutinė svartinė medienos skiedrų kaina, perkant pagal savaitės trukmės sandorius, 2016 m. I ketv. buvo 10,7 proc. didesnė nei perkant pagal mėnesio, ketvirčio ir pusmečio trukmės pristatymo laikotarpio sandorius (toliau - Ilgalaikiai sandoriai), o medienos granulių vidutinė svartinė kaina, perkant pagal savaitės trukmės sandorius, 2016 m. I ketv. buvo 4,0 proc. didesnė nei perkant pagal Ilgalaikius sandorius.

1 lentelė. 2016 m. I ketv. prekyba energijos išteklių biržoje

	Pirkėjų skaičius	Tiekėjų skaičius	Sandorių kiekis, t _{ne}	Savaitės trukmės sandorių svartinė kaina, Eur/t _{ne} (visų rūšių medienos skiedra)	Ilgalaikių sandorių svartinė kaina, Eur/t _{ne} (visų rūšių medienos skiedra)	Savaitės trukmės sandorių svartinė kaina, Eur/t _{ne} (medienos granulės)	Ilgalaikių sandorių svartinė kaina, Eur/t _{ne} (medienos granulės)	Atlikta sandorių	Sandorių vertė, tūkst. Eur
Sausis	39	69	29836	165,28	143,24	279,91	253,46	401	4786,48
Vasaris	38	64	18974	156,95	146,65	259,13	251,37	264	2728,46
Kovas	42	70	47182	155,05	141,97	258,68	328,20	499	6448,84
Iš viso I ketv.	48	90	95992	159,50	144,08	268,04	257,66	1164	13963,78

Šaltinis Komisija.

Pastebėtina, kad Energijos išteklių rinkos įstatymo 19¹ straipsnio 1 dalies 1 punkte numatyta, kad šilumos tiekėjai, reguliuojami nepriklausomi šilumos gamintojai bei šilumą ir elektros energiją bendrame technologiniame cikle gaminantys gamintojai, kurie elektros ir (ar) šilumos energijos gamybai naudoja biokurą, energijos išteklių biržoje 2016 metais privalo įsigyti – ne mažiau kaip 100 proc. biokuro kiekio.

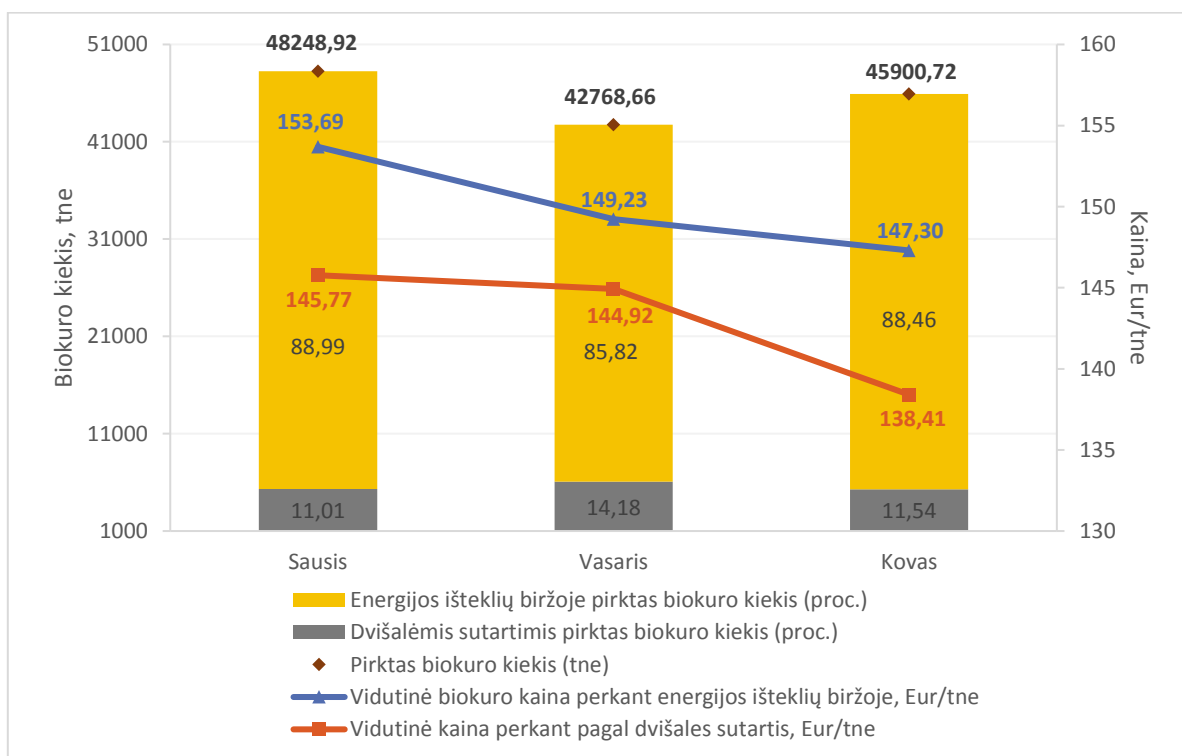
2016 m. I ketv. energijos išteklių biržoje buvo įsigyta 87,8 proc. viso biokuro kiekio, t. y. 3 kartus daugiau nei 2015 m. I ketv., o likęs biokuro kiekis (12,2 proc.) buvo įsigytas pagal dvišales sutartis. **Pastebėtina, kad įsigytas (pirktas) biokuro kiekis konkretų mėnesį apskaičiuojamas pagal energijos išteklių biržoje arba dvišalius sandorius šilumos tiekėjui pristatytą biokuro kiekį.**

Biokuro kaina biržoje 2016 m. sausio, vasario ir kovo mėn. buvo mažesnė nei 2015 m. atitinkamais mėnesiais. Vidutinė biokuro kaina perkant energijos išteklių biržoje 2015 m. sausio mėn. buvo

³ Svarbu paminėti, kad pagal biokuro biržoje per konkrečią sesiją sudaromą sandorį kuras tiekiamas tam tikrais mėnesiais ateityje.

178,37 Eur/t_{ne}, vasario mėn. – 168,17 Eur/t_{ne}, gruodžio mėn. – 164,28 Eur/t_{ne}. 2016 m. sausio mėn. vidutinė dvišalių sutarčių pagrindu piršto biokuro kaina, buvo 5,2 proc. arba 7,92 Eur/t_{ne} mažesnė nei biokuro kaina, už kurią buvo tiekiamas kuras pagal biržoje sudarytus sandorius (atitinkamai 145,77 Eur/t_{ne} ir 153,69 Eur/t_{ne}). Vasario mėn. vidutinė biokuro kaina perkant pagal dvišales sutartis buvo 2,9 proc. arba 4,31 Eur/t_{ne} mažesnė nei biokuro kaina, už kurią buvo tiekiamas kuras pagal biržoje sudarytus sandorius (atitinkamai 144,92 Eur/t_{ne} ir 149,23 Eur/t_{ne}). Kovo mėn. vidutinė biokuro kaina perkant pagal dvišales sutartis buvo 6,0 proc. arba 8,89 Eur/t_{ne} mažesnė nei biokuro perkant energijos išteklių biržoje kaina (atitinkamai 138,41 Eur/t_{ne} ir 147,30 Eur/t_{ne}).⁴

1 pav. **Piršto biokuro kiekis (t_{ne}) ir vidutinė biokuro kaina su transportavimu (Eur/t_{ne}) 2016 m. I ketv.**

Šaltinis Komisija.

Biokuro biržoje ir dvišalių sandorių pagrindu įsigyto biokuro kainų skirtumą 2016 m. I ketv. lėmė tai, kad dalies CŠTĮ ir NŠG dvišalėse sutartyse nustatyta biokuro kaina mažesnė nei energijos išteklių biržoje, t.y. dvišalių sandorių pagrindu biokuras buvo perkamas ekonomiškai naudingiau. Detalesnė informacija apie dvišalių sutarčių pagrindu piršto biokuro kainas pagal savivaldybes pateikiama priede.

2016 m. I ketv. prekyba biržoje, lyginant su ankstesniais periodais, buvo intensyvi, o tai rodo energetikos įmonių siekį tinkamai vykdyti Energijos išteklių rinkos įstatymo 19¹ str. įtvirtintą nuostatą ne mažiau kaip 100 proc. šilumos ir (ar) elektros energijos gamybai reikalingo biokuro kiekio įsigyti energijos išteklių biržoje.

⁴ Komisijos interneto puslapyje skelbiama šalies vidutinė kuro kaina skaičiuojama kaip atitinkamos biokuro rūšies geometrinis svartinis vidurkis, eliminuojant ekstremalias reikšmes (mažiausią ir didžiausią), todėl ši kaina skiriasi nuo kainos, skaičiuotos kaip sąnaudų ir kiekio santykis.

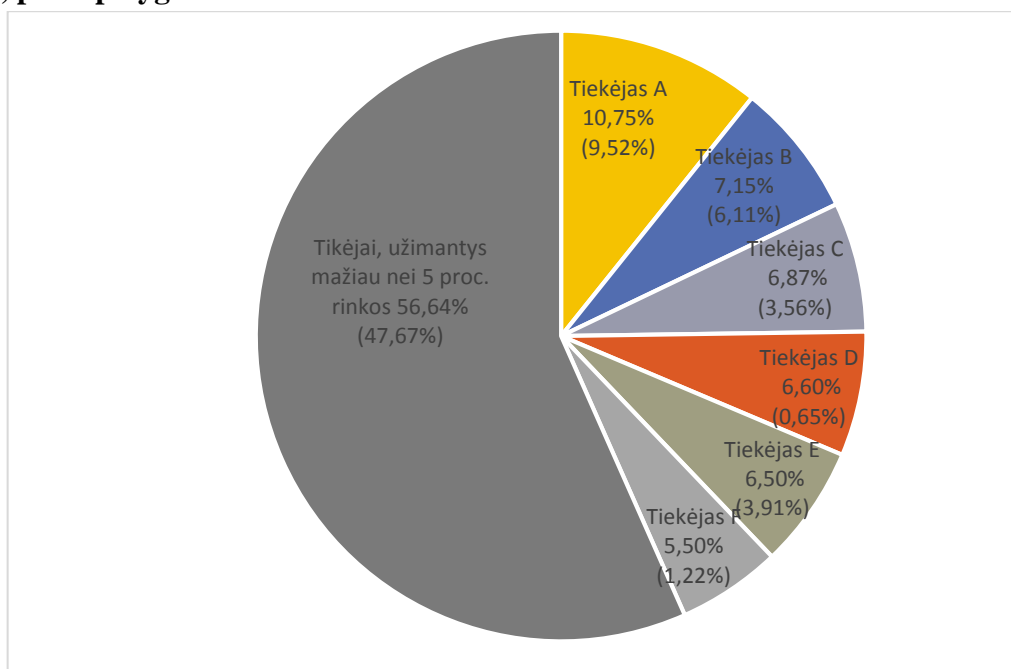
2. Biokuro, naudojamo šilumos ir elektros gamybai, rinkos apžvalga

2016 m. I ketv. CŠTĮ bei reguliuojami NŠG biokurą pirko iš 134 biokuro tiekėjų, iš kurių 23 tiekėjų produkcija iš viso užėmė 75,86 proc. rinkos. Daugiausia biokuro pardavęs tiekėjas užėmė 10,75 proc. rinkos, antras daugiausia pardavęs tiekėjas – 7,15 proc.

2016 m. I ketv., lyginant su 2015 m. I ketv., CŠTĮ rinkoje veikiančių biokuro tiekėjų skaičius padidėjo 11, o NŠG rinkoje – 24.

Vertinant biokuro rinkos koncentraciją pagal biokuro tiekėjų CŠTĮ ir NŠG parduodamo biokuro apimtį, naudotas Herfindalio-Hiršmano indeksas (HHI) (angl. *Herfindahl-Hirschmann-Index*)⁵, kuris rodo rinkos koncentracijos laipsnį: 2016 m. I ketv. HHI = 413,64 (**biokuro tiekimo rinkoje pastebima nedidelė koncentracija**). Dvidešimt trys didžiausi biokuro tiekėjai kartu užima $\frac{3}{4}$ rinkos, o likusią rinkos dalį pasidalijo net 111 tiekėjų. Kiti rinkos koncentracijos rodikliai buvo tokie⁶: $C_1 = 10,75$ proc., $C_4 = 31,37$ proc., $C_6 = 43,36$ proc.

2 pav. 2016 m. I ketv. ir 2015 m. I ketv. biokuro tiekėjų rinkos struktūros pagal parduoto biokuro apimtį, proc. palyginimas

Šaltinis Komisija.

Kaip matyti 2 pav., 2016 m. I ketv., palyginti su 2015 m. I ketv., biokuro tiekėjų rinkoje pastebimi pokyčiai: 2016 m. I ketv. tiekėjas A, užėmęs didžiausią rinkos dalį (10,75 proc.), 2015 m. I ketv. užėmė 9,52 proc.

⁵ HHI lygus rinkos dalyvių kvadratų sumai. Jei HHI reikšmė mažiau nei 1000, rinkos koncentracijos laipsnis yra nedidelis, jeigu HHI reikšmė svyruoja tarp 1000 ir 1800 – rinkos koncentracijos laipsnis yra vidutinis, jei HHI reikšmė didesnė nei 1800 – rinkos koncentracijos laipsnis yra didelis.

⁶ Koncentracijos rodikliai C_1 , C_4 , C_6 – rodikliai, rodantys atitinkamai vieno, keturių ar šešių didžiausių rinkos dalyvių procentinę dalį. Jei C_1 daugiau kaip 40 proc., tai rinkoje yra dominuojančią padėtį užimantis rinkos dalyvis. Jei C_4 yra daugiau nei 70 proc. – rinka labai koncentruota.

Vidutinė šio biokuro tiekėjo parduodamo biokuro kaina (su transportavimu) 2016 m. I ketv. buvo 155,28 Eur/t_{ne}, o 97,3 proc. šio tiekėjo tiekiamo biokuro buvo parduota energijos išteklių biržoje. 2015 m. tuo pačiu laikotarpiu, didžiausias biokuro tiekėjas užėmė net 28,91 proc. rinkos, o 2016 m. I ketv. šis tiekėjas užėmė tik 1,9 proc. rinkos. Kitų didžiausių tiekėjų (tiekėjai B, C, D, E) 2016 m. I ketv. užimama rinkos dalis, palyginti su 2015 m. tuo pačiu periodu, ženkliai nekito:

- tiekėjas B patiekė 7,15 proc. viso 2016 m. I ketv. rinkoje patiekto biokuro kiekio, 2015 m. I ketv. jo patiektas kiekis sudarė 6,11 proc., 99,6 proc. biokuro šis tiekėjas pardavė energijos išteklių biržoje. Vidutinė šio biokuro tiekėjo parduodamo biokuro kaina (su transportavimu) energijos išteklių biržoje 2016 m. I ketv. buvo 145,45 Eur/t_{ne}, o pagal dvišales sutartis – 188,00 Eur/t_{ne};

- tiekėjas C 2016 m. I ketv. patiekė 6,87 proc. viso per ataskaitinį laikotarpį rinkoje patiekto biokuro kiekio, kai 2015 m. I ketv. jo patiektas kiekis sudarė 3,56 proc., 99,7 proc. biokuro šis tiekėjas pardavė energijos išteklių biržoje. Vidutinė šio biokuro tiekėjo parduodamo biokuro kaina (su transportavimu) energijos išteklių biržoje 2016 m. I ketv. buvo 161,20 Eur/t_{ne}, o pagal dvišales sutartis – 170,00 Eur/t_{ne};

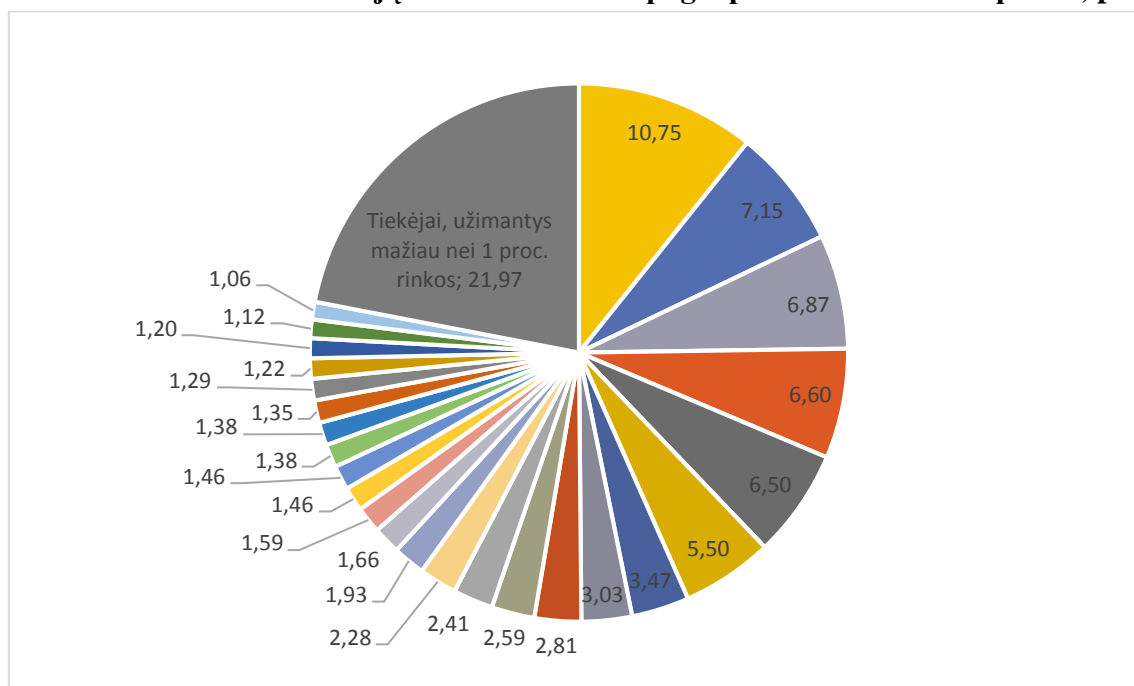
- atitinkamai tiekėjo D užimamos rinkos dalis nuo 0,65 proc. padidėjo iki 6,60 proc., 99,7 proc. biokuro šis tiekėjas pardavė energijos išteklių biržoje. Vidutinė šio biokuro tiekėjo parduodamo biokuro kaina (su transportavimu) energijos išteklių biržoje 2016 m. I ketv. buvo 158,89 Eur/t_{ne}, o pagal dvišales sutartis – 173,26 Eur/t_{ne};

- tiekėjo E užimama rinkos dalis didėjo nuo 3,91 proc. iki 6,50 proc. 96,0 proc. parduoto biokuro šis tiekėjas pardavė energijos išteklių biržoje (vidutinė kaina (su transportavimu) energijos išteklių biržoje 2016 m. I ketv. buvo 143,22 Eur/t_{ne}, o pagal dvišales sutartis – 140,38 Eur/t_{ne}).

Pastebėtina, kad 2016 m. I ketv., lyginant su 2015 m. I ketv., 8,97 proc. punkto padidėjo mažesnių tiekėjų (užimančių mažiau nei 5 proc. rinkos) rinkos dalis. Pokyčius biokuro tiekėjų rinkoje sąlygojo tai, kad biokuro tiekėjas, 2014 m. ir 2015 m. I ketv. užėmęs vidutiniškai 30–40 proc. rinkos, 2016 m. I ketv. užėmė tik 1,9 proc. rinkos. Ženkliai sumažėjus šio tiekėjo užimamai rinkos daliai, jo rinkos dalis pasiskirstė tarp kitų, mažesnių biokuro tiekėjų.

3 pav. pateikiama detalesnė informacija apie 2016 m. I ketv. biokuro tiekėjų rinkos struktūrą pagal parduoto biokuro apimtį (proc.). Tiekėjai, užėmę mažiau nei 5 proc., bet daugiau nei 1 proc. rinkos, 2016 m. I ketv. pardavė 34,67 proc. viso biokuro kiekio.

3 pav. 2016 m. I ketv. biokuro tiekėjų rinkos struktūra pagal parduoto biokuro apimtį, proc.

Šaltinis Komisija.

2 lentelėje pateikiami CŠTĮ ir reguliuojamų NŠG perkamo biokuro koncentracijos rodikliai 2016 m.

I ketv.

2 lentelė. CŠTĮ ir reguliuojamų NŠG perkamo biokuro rinkos koncentracijos rodikliai 2016 m. I ketv.

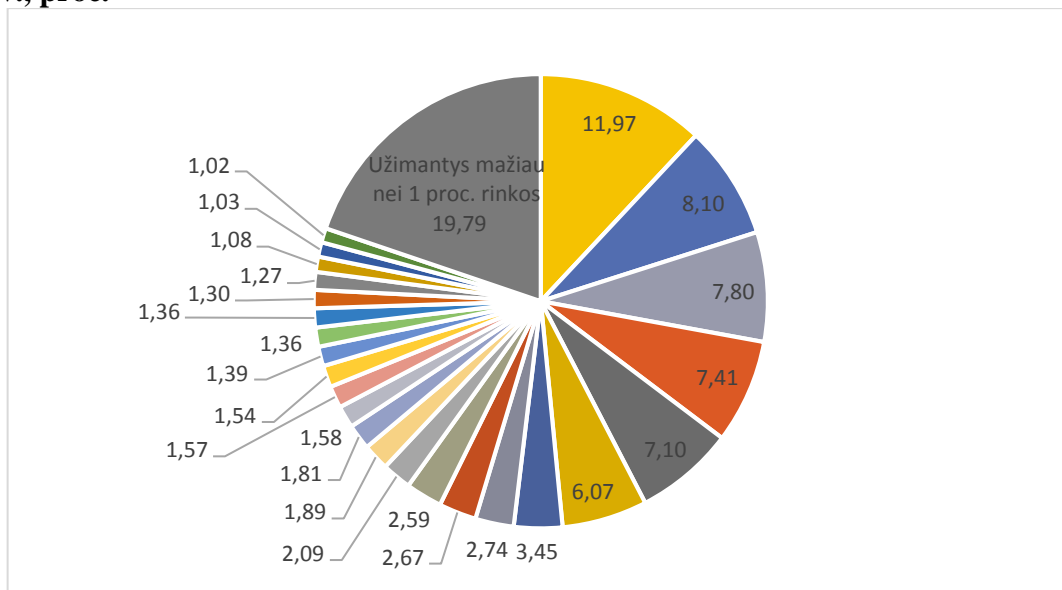
	CŠTĮ			Reguliuojami NŠG			CŠTĮ kartu su NŠG		
	Sausis	Vasaris	Kovas	Sausis	Vasaris	Kovas	Sausis	Vasaris	Kovas
Pirktas biokuro kiekis, tne	39153,49	34960,94	37767,71	9095,43	7807,72	8133,01	48248,92	42768,66	45900,72
Biokuro tiekėjų skaičius	93	96	97	37	36	34	106	104	105
Biokuro tiekėjų, kartu užimančių daugiau nei 75 proc. rinkos, skaičius	22	19	22	8	12	13	23	23	23
Biokuro tiekėjų, užimančių daugiau nei 1 proc. rinkos, skaičius	28	22	26	18	21	24	27	23	25
HHI	403,11	455,26	418,85	930,23	671,61	579,27	424,48	439,91	420,22
C4 (keturių didžiausių biokuro tiekėjų užimama rinkos dalis, %)	29,89	32,99	32,43	55,23	43,03	37,53	32,17	33,54	31,37
C3 (trijų didžiausių biokuro tiekėjų užimama rinkos dalis, %)	23,93	26,95	25,81	44,20	33,96	30,17	26,31	27,07	24,77
C1 (didžiausio biokuro tiekėjo užimama rinkos dalis, %)	11,47	11,32	10,03	16,45	15,41	11,12	12,41	10,91	10,75

Šaltinis Komisija.

Toliau pateikiama informacija apie biokuro tiekėjų, pardavusių biokurą energijos išteklių biržoje, rinkos struktūrą.

Vertinant biokuro rinkos koncentraciją pagal biokuro tiekėjų energijos išteklių biržoje parduodamo biokuro apimtį 2016 m. I ketv. HHI indekso reikšmė – 487,34 (pastebima nedidelė koncentracija). Pastebėtina, kad biokuro tiekėjas, užėmęs didžiausią rinkos dalį (11,97 proc.) vertinant pagal biržoje parduoto biokuro kiekį, bendroje CŠTĮ ir NŠG rinkoje (vertinant biržoje ir pagal dvišalius sandorius parduoto biokuro kiekį) taip pat buvo didžiausias tiekėjas.

4 pav. Biokuro tiekėjų rinkos struktūra pagal energijos išteklių biržoje parduoto biokuro apimtis 2016 m. I ketv., proc.

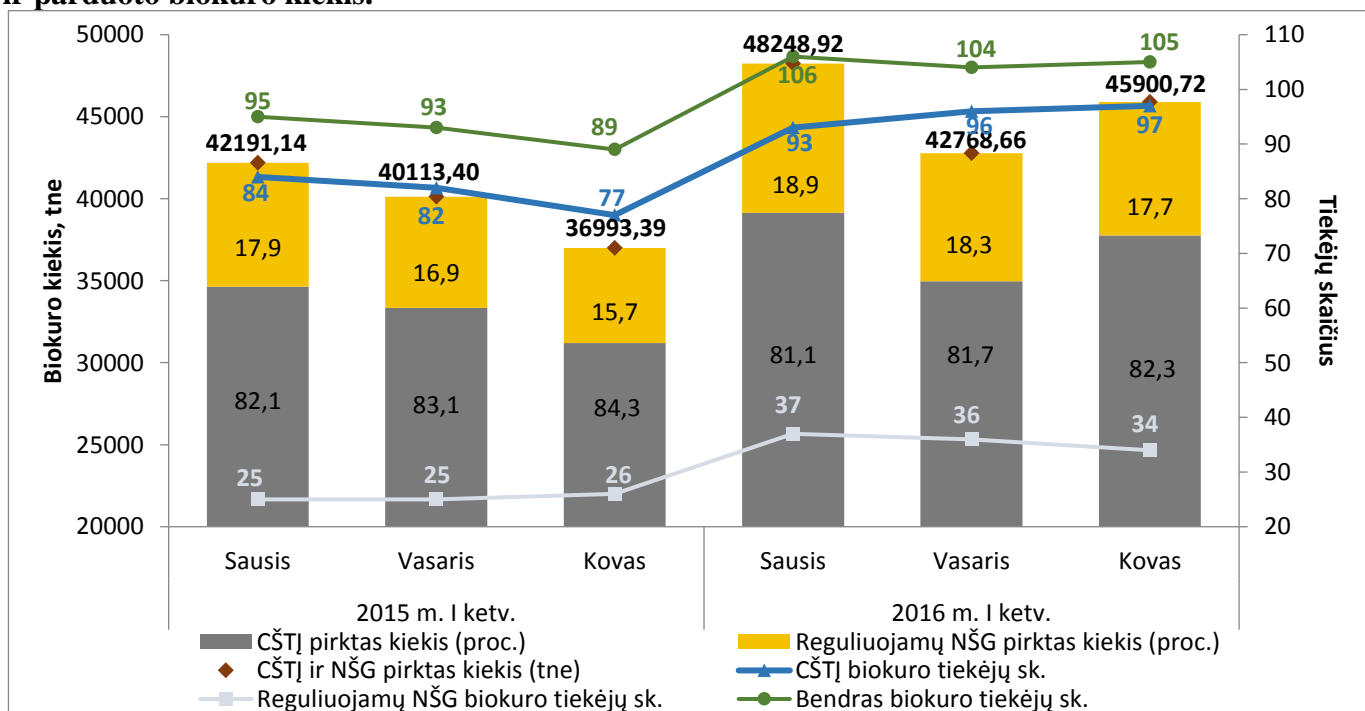

Šaltinis Komisija.

2016 m. I ketv. CŠTĮ pirktas biokuras sudarė 81,7 proc. viso piršto biokuro kiekio, 2015 m. I ketv. – 83,1 proc. Atitinkamai NŠG pirktas biokuro kiekis 2016 m. I ketv. sudarė 18,3 proc., 2015 m. I ketv. – 16,9 proc.

Vertinant kiekinę išraišką, 2016 m. I ketv. CŠTĮ ir NŠG kartu nupirko 136 918,30 t_{ne} biokuro, t. y. 14,8 proc. daugiau nei 2015 m. I ketv.: CŠTĮ 2016 m. I ketv. nupirko 111,882,14 t_{ne} biokuro, t. y. 12,8 proc. daugiau nei 2015 m. I ketv., atitinkamai NŠG 2016 m. I ketv. nupirko 25 036,16 t_{ne} biokuro, t. y. 24,4 proc. daugiau nei 2015 m. I ketv. NŠG biokuro pirkimai padidėjo dėl išaugusio NGS skaičiaus, kurie šilumos gamybai naudoja biokurą.

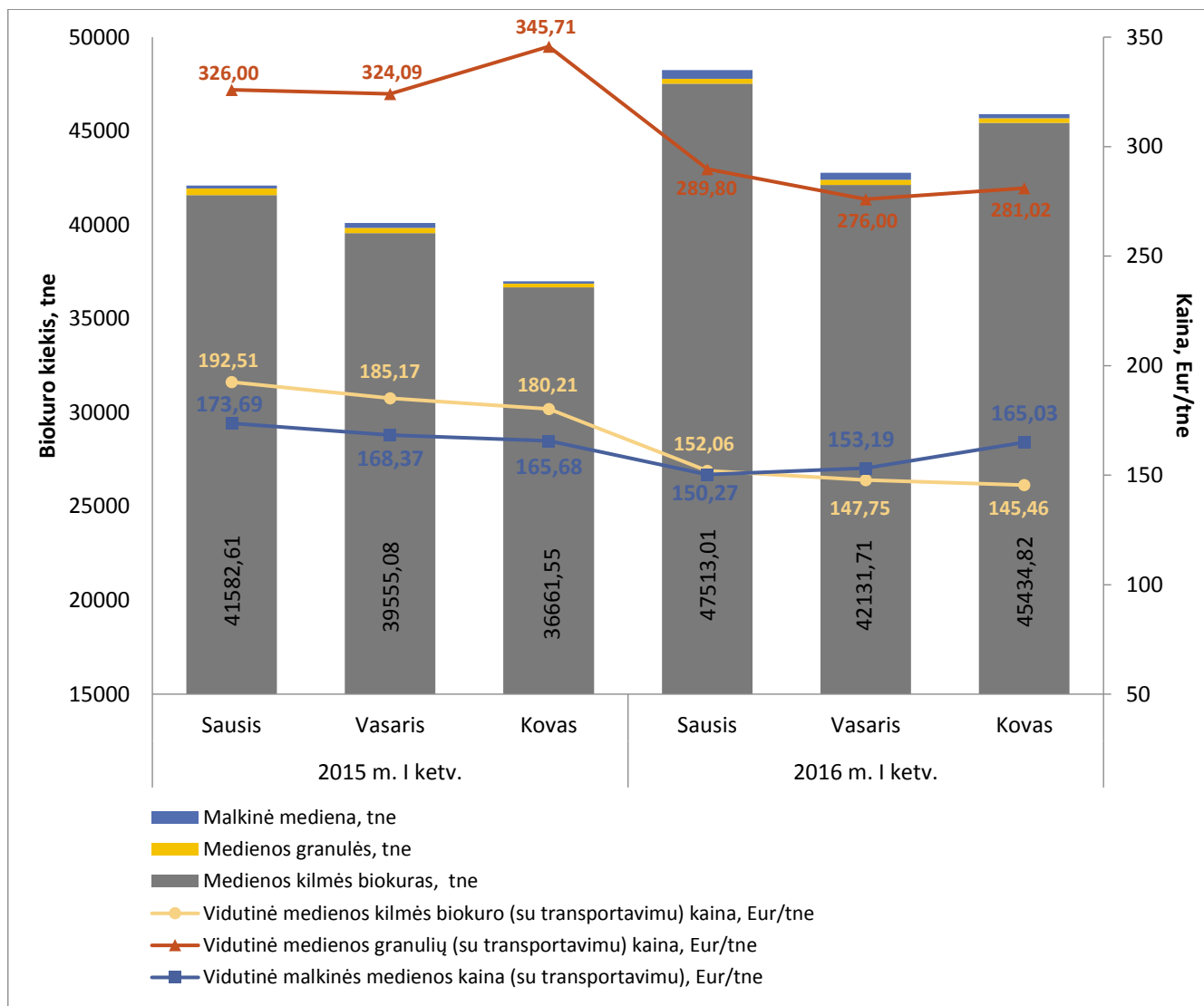
5 pav. 2016 m. I ketv. biokuro tiekėjų, parduodančių biokurą CŠTĮ ir reguliuojamiems NŠG, skaičius ir parduoto biokuro kiekis.

Šaltinis Komisija.

Komisija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos šilumos ūkio įstatymo 32 straipsnio 3 dalimi, bei Vidutinės biokuro kainos nustatymo tvarkos ir sąlygų aprašu, patvirtintu Komisijos 2013 m. gruodžio 27 d. nutarimu Nr. O3-759, viešai skelbia šių biokuro rūšių kainas: vidutinę medienos kilmės biokuro (vidutinę energijos išteklių biržos), vidutinę medienos kilmės biokuro (vidutinę biokuro rūšių, kuriomis neprekiuojama energijos išteklių biržoje), malkinės medienos, medienos granulių ir briketų. Vidutinę atitinkamos rūšies biokuro kainą sudaro žaliavos įsigijimo ir transportavimo išlaidos.

6 pav. Reguliuojamų NŠG ir CŠTĮ piršto biokuro kiekiai ir vidutinė biokuro rinkos kaina su transportavimu 2016 m. I ketv.

* Vidutinė malkinės medienos kaina (su transportavimu), vidutinė medienos kilmės biokuro (su transportavimu) ir vidutinė medienos granulių (su transportavimu,) kainos skaičiuotos kaip atitinkamos biokuro rūšies sąnaudų ir kiekio santykis. Šaltinis Komisija.

2016 m. I ketv., palyginti su 2015 m. I ketv., nupiršto kuro struktūra nesikeitė, t. y. daugiausia (98,66 proc.) buvo nupiršta medienos kilmės biokuro, 0,77 proc. malkinės medienos ir 0,57 proc. medienos granulių. 2016 m. I ketv., palyginti su 2015 m. I ketv., vidutinės kainos (su transportavimu) pagal biokuro rūšį mažėjo: medienos kilmės biokuro – 20,26 proc., malkinės medienos – 8,79 proc., medienos granulių – 14,52 proc.

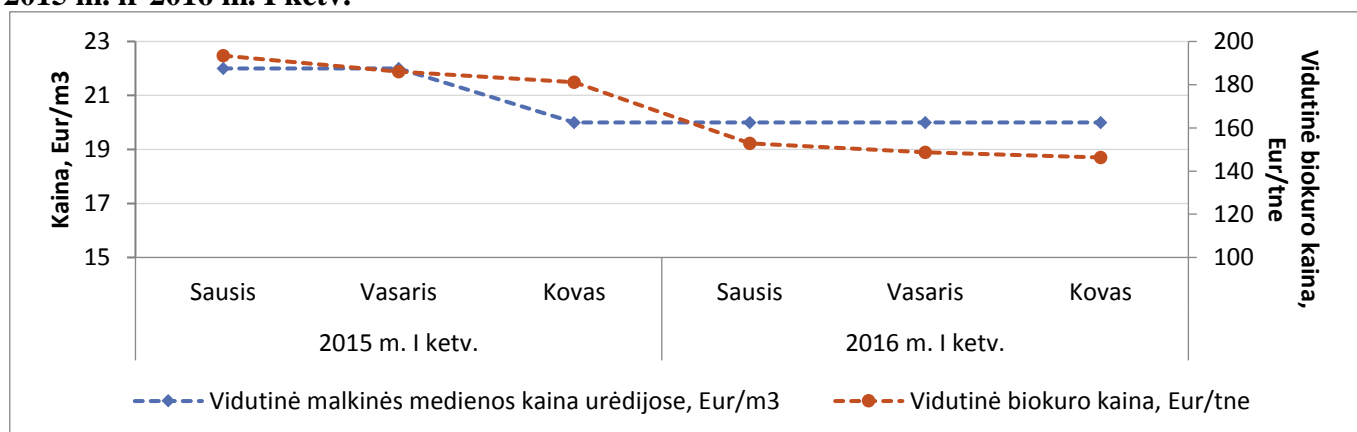
3 lentelė. 2016 m. I ketv. pirktas biokuro kiekis, sąnaudos ir vidutinė žaliavos kaina.

	CŠTĮ			Reguliuojami NŠG			CŠTĮ kartu su NŠG		
	Sausis	Vasaris	Kovas	Sausis	Vasaris	Kovas	Sausis	Vasaris	Kovas
Pirktas biokuro kiekis, t _{ne} ⁷	39153,49	34960,94	37767,71	9095,43	7807,72	8133,01	48248,92	42768,66	45900,72
Sąnaudos su transportavimu, tūkst. Eur (pirkusių t _{ne} ir MWh)	5934,96	5167,55	5483,05	1438,21	1188,71	1231,07	7373,17	6356,26	6714,11
Vidutinė žaliavos su transportavimu kaina, Eur (pirkusių t _{ne} ir MWh)	151,58	147,81	145,18	158,12	152,25	151,37	152,82	148,62	146,27
2015 m. IV ketv. ir 2014 m. IV ketv. vidutinės žaliavos su transportavimu kainos pokytis (%)	-23,58	-22,69	-23,67	-7,35	-6,31	9,77	-21,02	-20,37	-19,23

Šaltinis Komisija.

Vidutinė CŠTĮ ir NŠG naudotos malkinės medienos (žaliavos) kaina (be transportavimo) miškų urėdijose 2016 m. I ketv., lyginant su 2015 m. I ketv., sumažėjo 6,3 proc., o vidutinė biokuro (pirkto energijos išteklių biržoje ir pagal dvišales sutartis) kaina (su transportavimu) 2016 m. I ketv., palyginti su 2015 m. I ketv., sumažėjo 20,2 proc. 2016 m. I ketv. didžioji dalis (87,8 proc.) biokuro buvo nupirkta energijos išteklių biržoje, kur formavosi konkurencinga kaina, kai tuo pačiu laikotarpiu 2015 m. energijos išteklių biržoje buvo nupirkta 34,3 proc. viso biokuro kiekio. Kadangi 2015 m. I ketv. energijos išteklių biržoje pirktas biokuro kiekis sudarė tik trečdalį viso nupirkto kiekio, vidutinė biokuro kaina (187,11 Eur/t_{ne}) atspindi dvišalių sutarčių pagrindu pirktos biokuro kainą, kai tuo pat metu 2016 m. vidutinė biokuro kaina (149,31 Eur/t_{ne}) atspindi vidutinę kainą, už kurią biokuras buvo pirktas energijos išteklių biržoje. Biokuro kainos mažėjimui įtakos turėjo ženkliai padidėję biokuro pirkimai biržoje, kur formavosi konkurencinga kaina, o biokuro pasiūla viršijo paklausą, ankstyvas oro temperatūros kilimas.

7 pav. Vidutinė malkinės medienos kaina urėdijose Eur/m³ ir vidutinė biokuro kaina Eur/t_{ne} 2015 m. ir 2016 m. I ketv.

*Vidutinė biokuro kaina, Eur/t_{ne} nurodyta su transportavimu.

Šaltinis Komisija, Generalinė miškų urėdija.

8 pav. matome CŠTĮ ir reguliuojamų NŠG pagal dvišales sutartis ir energijos išteklių biržoje įsigyto medienos kilmės biokuro⁸ vidutinės kainos priklausomybę nuo perkamo biokuro kiekio ir tiekėjų skaičiaus

⁷ Pirktas biokuro kiekis skaičiuotas kaip pirkusių t_{ne} ir MWh (verčiant į t_{ne}) suma.

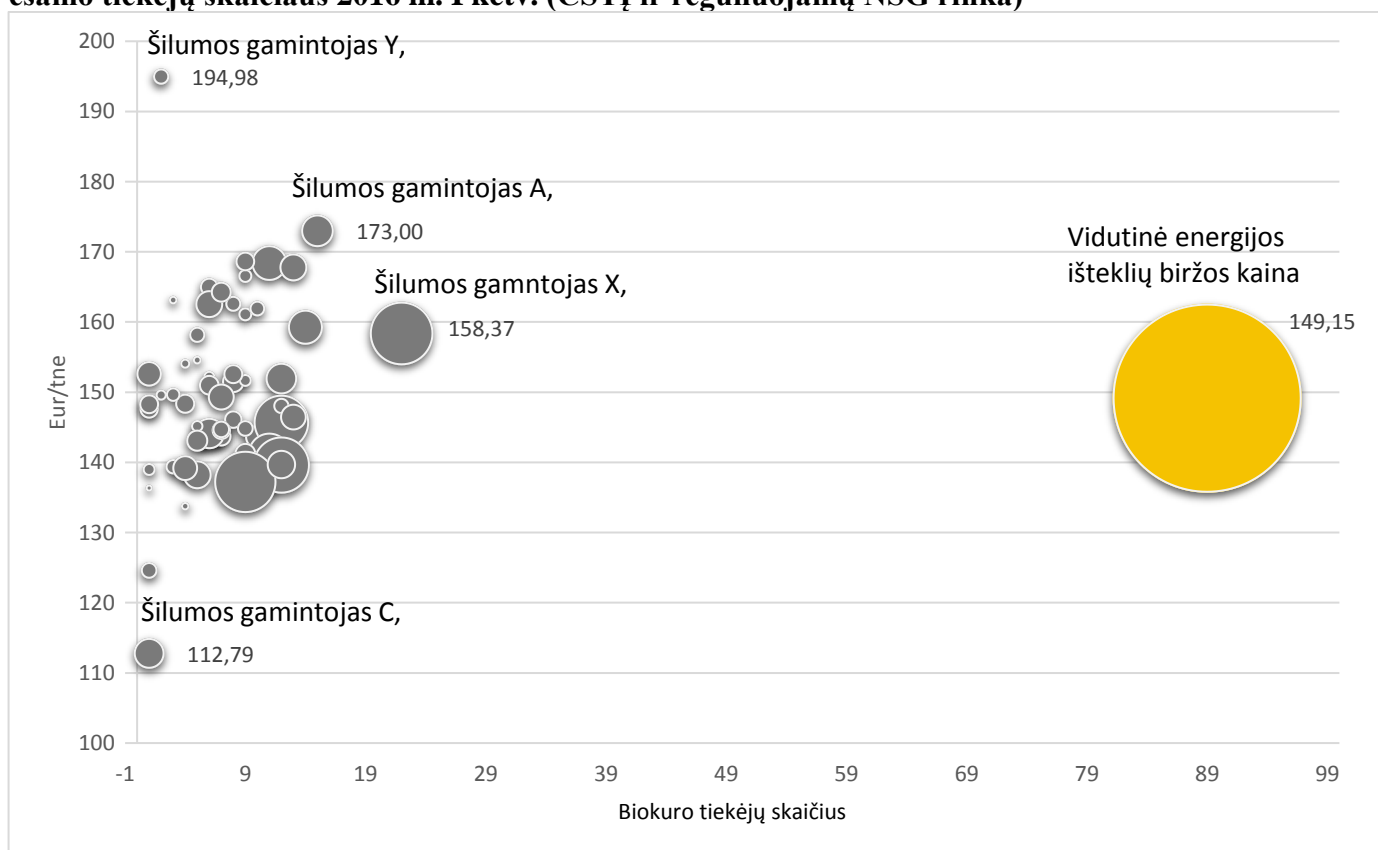
⁸ Medienos kilmės biokuras – biokuro mišinys, skiedros, medžio drožlės, pjuvenos, smulkinta mediena, žievė.

2016 m. I ketv. Pastebėtina, kad net 28 įmonės iš 58 medienos kilmės biokurą pirko už didesnę nei biržos kainą. Minėtų 28 energetikos įmonių pirktos medienos kilmės biokuro kiekis sudarė 40,7 proc. nuo viso per 2016 m. I ketv. nupirkto medienos kilmės biokuro kiekio. Kitaip tariant, 2016 m. I ketv. 59,3 proc. medienos kilmės biokuro buvo nupirkta už mažesnę nei biržos kainą. Įmonė, pirkusi biokurą už didžiausią kainą (194,98 Eur/t_{ne}), pirko pagal anksčiau sudarytą dvišalį sandorį už didesnę nei biržos kainą bei sudarant dvišalį sandorį nesilaikė arba netinkamai laikėsi Kuro pirkimo taisyklių⁹ 21 p. įtvirtintų nuostatų.

Skirtumas tarp didžiausios ir mažiausios CŠTĮ bei reguliuojamų NŠG mokamos vidutinės medienos kilmės biokuro kainos 2016 m. I ketv. siekė 1,7 karto. Mažiausia vidutinė medienos kilmės biokuro kaina 2016 m. I ketv. buvo 112,79 Eur/t_{ne}, didžiausia – 194,98 Eur/t_{ne}.

2016 m. I ketv. dažniausiai šilumos gamintojai (12,1 proc. visų gamintojų) medienos kilmės biokurą pirko iš devynių tiekėjų, o vidutinė kaina svyravo nuo 137,22 Eur/t_{ne} iki 168,63 Eur/t_{ne}. Tiekėjų skaičius rodo, jog nemaža dalis šilumos gamintojų biokurą pirko trumpo laikotarpio (savaitės, mėnesio trukmės) sandorių pagrindu. Perkamo biokuro kiekis kainai įtakos neturėjo.

8 pav. Vidutinės medienos kilmės biokuro kainos priklausomybė nuo perkamo biokuro kiekio ir esamo tiekėjų skaičiaus 2016 m. I ketv. (CŠTĮ ir reguliuojamų NŠG rinka)*

* Vienas apskritimas – vienas šilumos gamintojas, jo dydis rodo nupirkto biokuro kiekį t_{ne}. Kuo didesnis nupirkto biokuro kiekis, tuo didesnis apskritimas.

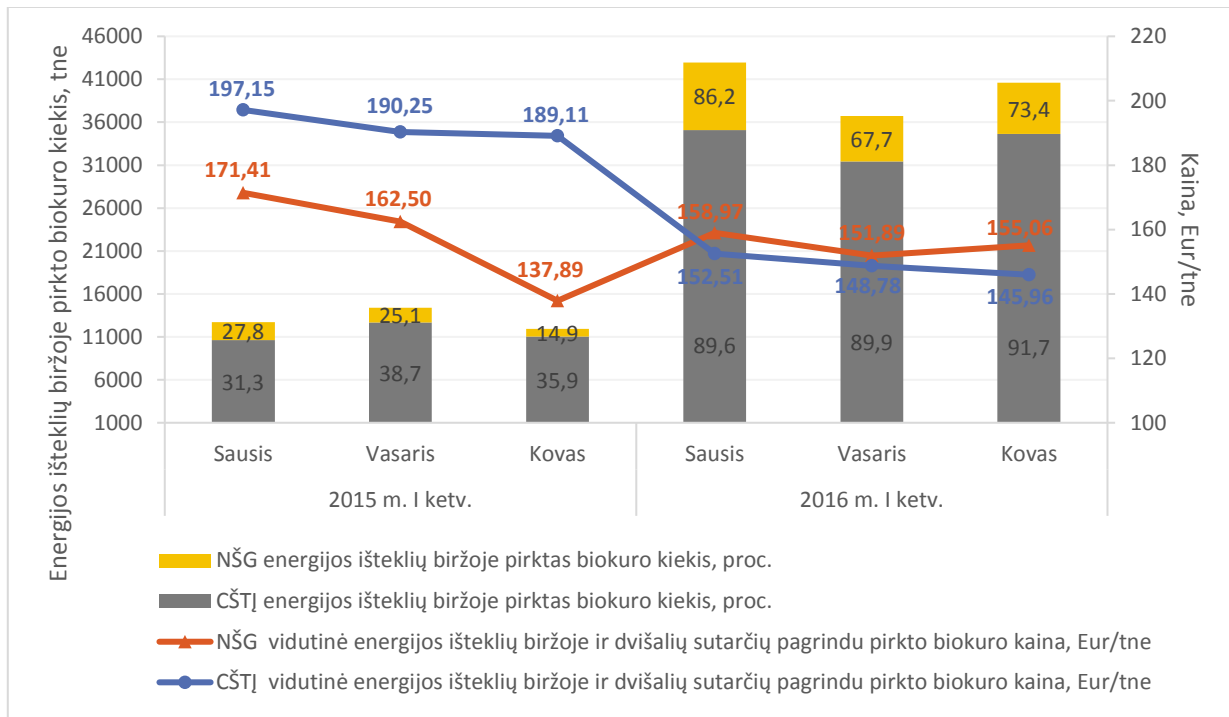
* Vidutinė energijos išteklių biržos kaina skaičiuota kaip medienos kilmės biokuro (skiedrų) sąnaudų (žaliava su transportavimu) ir kuro kiekio (t_{ne}) santykis, kai biokuras buvo pristatytas pirkėjui (įvykdytas tiekimas), o ne nuo išteklių biržoje sudarytų sandorių kiekio (t_{ne}), pagal kuriuos dalis ar visas kuras bus pristatytas ateityje.

Šaltinis Komisija.

⁹ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2014 m. liepos 22 d. nutarimo Nr. 741 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. kovo 3 d. nutarimo Nr. 277 „Dėl įmonių, veikiančių energetikos srityje, energijos ir kuro, kurių reikia elektros ir šilumos energijai gaminti pirkimų tvarkos patvirtinimo“ pakeitimo“ 21 p.

2016 m. I ketv. vidutinė NŠG mokama kaina už biokurą buvo 154,10 Eur/tne, CŠTĮ – 147,22 Eur/tne. 9 pav. matyti, kad 2016 m. I ketv. CŠTĮ ir NŠG energijos išteklių biržoje perkant ženkliai didesnę šilumos gamybai reikalingo biokuro kiekio dalį nei 2015 m. I ketv., perkamo biokuro kaina pastebimai mažėjo.

9 pav. CŠTĮ ir NŠG energijos išteklių biržoje pirktos medienos kilmės biokuro kiekis ir vidutinė mokėta kaina už medienos kilmės biokurą 2016 m. I ketv.

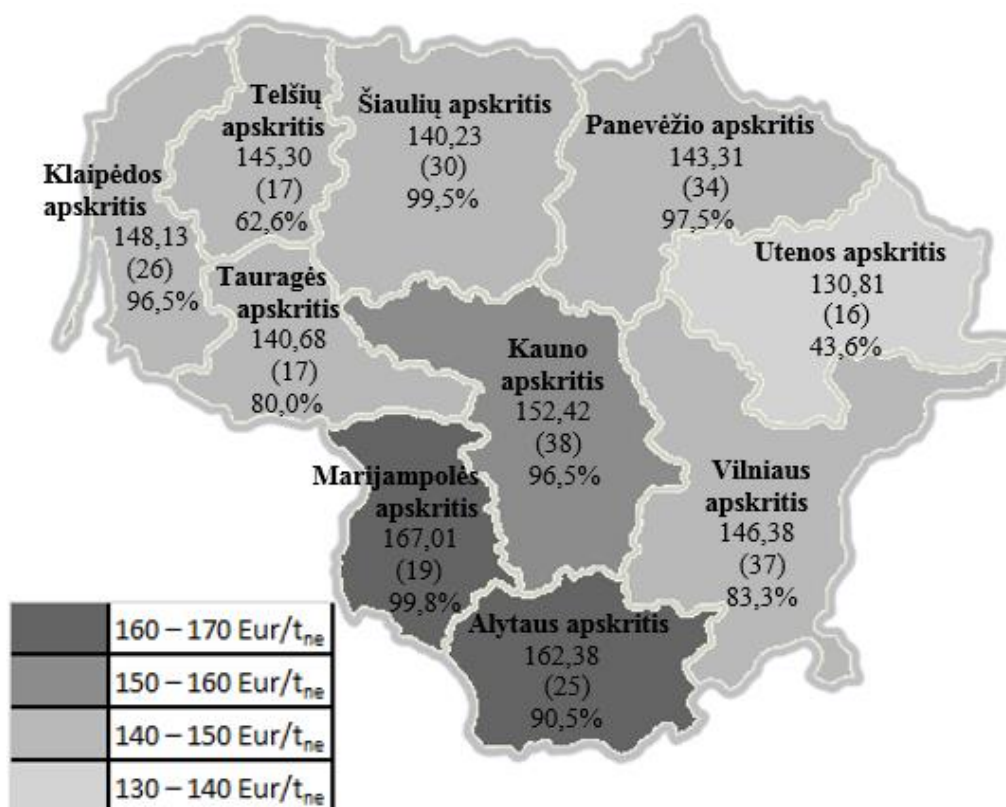
* Šaltinis Komisija.

3. Geografinis pasiskirstymas

Lietuva yra suskirstyta į 10 apskričių. Šiuo metu Lietuvoje biokurą bent iš dalies naudoja daugiau nei 40 miestų šilumos tiekimo įmonės. Siekiant įvertinti CŠTĮ ir NŠG mokamas kainas už biokurą ir konkurenciją tarp biokuro tiekėjų skirtinguose Lietuvos regionuose, 10 pav. pateikiami apibendrinti duomenys.

2016 m. I ketv. skirtumai tarp biokuro kainų Lietuvos regionuose didėjo, palyginti su 2015 m. IV ketv. CŠTĮ ir NŠG biokuro įsigijimo kaina 2016 m. I ketv. Lietuvos apskrityse skyrėsi kiek daugiau nei 36 eurai, ankstesnį ketvirtį skirtumas siekė kiek daugiau nei 25 eurus. Lyginant su 2015 m. IV ketv., 2016 m. I ketv. biokuro kaina didėjo visuose Lietuvos regionuose išskyrus Utenos ir Vilniaus apskritis. Biokuro kainos didėjimą sąlygojo sezoniškumas, regioniškas, CŠTĮ ir NŠG pasirinkta biokuro pirkimo strategija. Už mažiausią kainą biokurą įsigijo ūkio subjektai, energijos išteklių biržoje sudarę biokuro pirkimo-pardavimo sandorius iki 2015 m. gruodžio mėn., kuomet biokuro kaina biržoje buvo aukščiausia, bei ūkio subjektai, įsigiję biokurą dvišalių sandorių pagrindu už mažesnę nei biržoje kainą. Daugiausiai biokuro 2016 m. I ketv. buvo nupirka Vilniaus ir Kauno apskrityse, mažiausiai – Tauragės apskrityje (žr. 10 pav.).

10 pav. CŠTĮ ir NŠG mokamos biokuro kainos (Eur/t_{ne}) 2016 m I ketv. Lietuvos apskrityse.

* Biokuro kainos (Eur/t_{ne}) pagal apskritis nurodytos įskaitant transportavimo sąnaudas. Skliaustuose nurodytas biokuro tiekėjų, iš kurių apskrityje esantys CŠTĮ ir NŠG 2016 m. I ketv. pirko biokurą, skaičius. Procentais nurodytas energijos išteklių biržoje pirktas biokuro kiekis apskrityje.

Šaltinis Komisija.

Daugiausia už biokurą mokėjo Marijampolės, Alytaus ir Kauno apskrityje esantys CŠTĮ ir NŠG. Svarbu paminėti, kad Marijampolės ir Alytaus apskrityje esantys CŠTĮ ir NŠG nepirko granulių, kurių kaina daug didesnė nei kitų biokuro rūšių. Kauno apskrityje CŠTĮ ir NŠG pirktų granulių kiekis sudarė tik 1,1 proc. nuo viso apskrityje įsigyto biokuro kiekio. Nors beveik visą (99,8%) biokuro kiekį Marijampolės apskrityje esančios CŠTĮ pirko energijos išteklių biržoje, vidutinė piršto biokuro kaina šioje apskrityje buvo didžiausia (167.01 Eur/t_{ne}) lyginant su kitomis apskritimis. Didžiausia kaina, lyginant su kitomis Lietuvos apskritimis, susiformavo dėl Marijampolės apskrityje esančių CŠTĮ pasirinktos biokuro pirkimo strategijos, kuomet didelė dalis biokuro energijos išteklių biržoje buvo perkama savaitės trukmės sandorių pagrindu, kurių kaina buvo aukštesnė, lyginant su ketvirčio ar pusės metų sandorių kaina. Pastebėtina, kad biokuro kaina, perkant energijos išteklių biržoje, Marijampolės apskrityje buvo viena didžiausių, lyginant su kitomis apskritimis.

Vienos mažiausių kainų formavosi Šiaulių, Tauragės ir Panevėžio apskrityse, atitinkamai 140,23 Eur/t_{ne}, 140,68 Eur/t_{ne} ir 143,31 Eur/t_{ne}. Šiaulių ir Panevėžio apskrityse esantys CŠTĮ ir NŠG didelę dalį biokuro (atitinkamai 99,5 proc., ir 97,5 proc.) įsigijo energijos išteklių biržoje, kurioje kainos šiuose regionuose buvo vienos žemiausių. Didžiąją dalį reikiamo biokuro kiekio Šiaulių ir Panevėžio apskrityse esantys CŠTĮ ir NŠG energijos išteklių biržoje įsigijo ketvirčio ar pusės metų sandorių pagrindu ir tai sąlygojo mažesnę vidutinę kainą minėtuose regionuose. Svarbu paminėti, kad CŠTĮ ir NŠG pasirinkta biokuro pirkimo strategija turi įtakos vidutinei biokuro kainai. Tauragės apskrityje esantys CŠTĮ ir NŠG 80,0 proc. reikiamo biokuro kiekio įsigijo energijos išteklių biržoje, likusią dalį biokuro dvišalių sutarčių pagrindu pirko už mažesnę nei energijos išteklių biržoje (vidutiniškai 141,55 Eur/t_{ne}) kainą.

Mažiausią (130,81 Eur/t_{ne}) kainą už biokurą mokėjo Utenos apskrityje esantys CŠTĮ. Tai sąlygojo didelis (56,4 proc.) dvišalių sutarčių pagrindu piršto biokuro kiekis, taikant mažesnę nei energijos išteklių biržoje (vidutiniškai 124,28 Eur/t_{ne}) kainą. Vidutinė energijos išteklių biržoje piršto biokuro kaina 139,27 Eur/t_{ne}. Pastebėtina, kad vidutinė biokuro kaina energijos išteklių biržoje Utenos apskrityje buvo viena mažiausių lyginant su kitomis apskritimis.

Kaip matyti 10 pav., daugiausiai biokuro energijos išteklių biržoje pirko Marijampolės (99,8%) ir Šiaulių (99,5%) apskrityse esantys CŠTĮ ir NŠG, o jų mokėta kaina už biokurą geriausiai atspindi biokuro kainą biržoje šiose apskrityse.

CŠTĮ ir NŠG mokamų biokuro kainų skirtumai apskrityse susidarė dėl keleto priežasčių: biokuro kainos, už kurią jis buvo perkamas pagal dvišales sutartis, energijos išteklių biržoje piršto biokuro kiekio bei kainos ir pasiūlos ir paklausos balanso regionuose. Vidutinė energijos išteklių biržoje piršto biokuro kaina 2016 m. I ketv. buvo 4,9 proc. didesnė nei perkant pagal dvišales sutartis. Apskrityse (Marijampolės, Alytaus, Kauno), kuriose vidutinė CŠTĮ reguliuojamų NŠG mokėta kaina buvo aukščiausia, didelė dalis biokuro buvo įsigyta energijos išteklių biržoje. Pastebėtina, kad biokuro kainos energijos išteklių biržoje šiose apskrityse analizuojamu laikotarpiu buvo vienos didžiausių ir tai sąlygojo aukštesnę vidutinę CŠTĮ reguliuojamų NŠG mokėtą kainą apskrityje.

Išvados

Svarbiausi 2016 m. I ketv. rodikliai biokuro rinkoje:

- 2016 m. I ketv. biokuro nupirkta 136 918,30 t_{ne} už 20 442,59 tūkst. Eur, vidutinė kaina su transportavimu – 149,31 Eur/t_{ne}.
- 2016 m. I ketv. energijos išteklių biržoje piršto biokuro kiekis sudarė 87,8 proc. viso rinkoje piršto biokuro kiekio,¹⁰ vidutinė kaina su transportavimu 150,17 Eur/t_{ne}, t. y. 4,9 proc. didesnė už pagal dvišales sutartis piršto biokuro kainą ir 11,9 proc. mažesnė, lyginant su 2015 m. I ketv.
- 2016 m. I ketv., palyginti su 2015 m. I ketv., energijos išteklių biržoje bei dvišalių sutarčių, sudarytų vadovaujantis Kuro pirkimo taisyklių 21.1.2 punktu, piršto biokuro kaina sąlygojo vidutinės biokuro kainos su transportavimu sumažėjimą 25,21 proc.
- 2016 m. I ketv. biokuro rinkoje koncentracija buvo nedidelė. Keturi didžiausi biokuro tiekėjai kartu užėmė 31,37 proc. rinkos, didžiausias iš jų – 10,75 proc.
- Didžiausio biokuro tiekėjo (bendroje CŠTĮ ir reguliuojamų NŠG rinkoje) vidutinė kaina su transportavimu (155,28 Eur/t_{ne}) buvo 4,0 proc. didesnė nei bendra 2016 m. I ketv. rinkos vidutinė žaliavos su transportavimu kaina (149,31 Eur/t_{ne}). 97,3 proc. biokuro šis tiekėjas pardavė energijos išteklių biržoje.
- 2016 m. I ketv. reguliuojami NŠG biokurą pirko 4,7 proc. didesne kaina nei CŠTĮ.
- Rinkos koncentracijai nustatyti naudotas HHI indeksas, kuris rodo nedidelį koncentracijos laipsnį tiek bendroje (CŠTĮ ir NŠG) rinkoje, tiek CŠTĮ ir NŠG rinką vertinant atskirai. CŠTĮ ir reguliuojamų NŠG HHI indekso reikšmė 413,64, CŠTĮ HHI indekso reikšmė 410,15, NŠG HHI indekso reikšmė 633,56.
- Nustatyta, kad didelį kiekį biokuro CŠTĮ ir reguliuojami NŠG pirko iš didelio skaičiaus (nuo 9 iki 12) tiekėjų, o perkamo biokuro kiekis kainai įtakos neturėjo.
- 2016 m. I ketv. CŠTĮ ir NŠG biokuro įsigijimo kaina Lietuvos apskrityse skyrėsi kiek daugiau nei 36 eurai už t_{ne}. Skirtumą sąlygojo šilumos tiekėjų dvišalių sutarčių pagrindu piršto biokuro kaina ir kiekis bei energijos išteklių biržoje piršto biokuro kaina.

¹⁰ Procentinė dalis skaičiuota nuo pirkėjui pristatyto biokuro kiekio (t_{ne}), o ne nuo biržoje sudarytų sandorių kiekio (t_{ne}).

Priedai

Komisija, vadovaudamasi Energijos išteklių rinkos įstatymo 8 straipsnio 10 punktu teikia apibendrintą informaciją apie kiekvienos savivaldybės teritorijoje veiklą vykdančių šilumos tiekėjų, reguliuojamų nepriklausomų šilumos gamintojų tiesiogiai sudaromų dvišalių susitarimų pagrindu įsigyjamo biokuro vidutinę kainą (su transportavimo išlaidomis) pagal biokuro rūšį.

CŠTĮ ir reguliuojamų NŠG dvišalių susitarimų pagrindu įsigyjamo biokuro vidutinė kaina (Eur/t_{ne}) 2016 m. I ketv.

Savivaldybė	Medienos kilmės biokuras	Malkinė mediena	Medienos granulės
Varėnos r.	191,34		
Šilutės r.		182,50	364,51
Raseinių r.	169,44		336,99
Radviliškio r.			338,00
Plungės r.	163,90		
Molėtų r.	130,00	102,94	
Švenčionių r.	147,61		
Mažeikių r.	139,05		
Ignalinos r.	148,36	150,00	297,46
Šakių r.	135,99		
Tauragės r.	95,03		
Šalčininkų r.	200,02	117,39	
Šilalės r.	152,54	146,73	361,90
Kauno m./ r.	160,68		
Panevėžio m. /r.		174,06	
Anykščių r.			358,00
Joniškio r.	106,13		
Klaipėdos m./ r.	85,95		
Visagino	112,79		
Prienų r.	136,34		382,69
Alytaus r.	219,32		
Telšių r.	148,28		
Vilniaus m./ r.	139,99		322,38
Lazdijų r.		149,22	

Šaltinis Komisija.